

SUMARI

1. Introducció	pàg. 1
1.1. Localització del jaciment i evolució històrica de l'urbanisme de la zona	pàg. 1
1.2. La creació del col·legi de Sant Sever	pàg. 4
1.3. Les notícies històriques referents a la finca 9-11 del carrer Sant Sever	pàg. 5
2. Objectius i límits de la intervenció arqueològica	pàg. 8
3. Metodologia emprada	pàg. 10
4. Treballs realitzats	pàg. 11
5. Estudi del material arqueològic	pàg. 19
6. Conclusions	pàg. 21
Bibliografia	pàg. 22

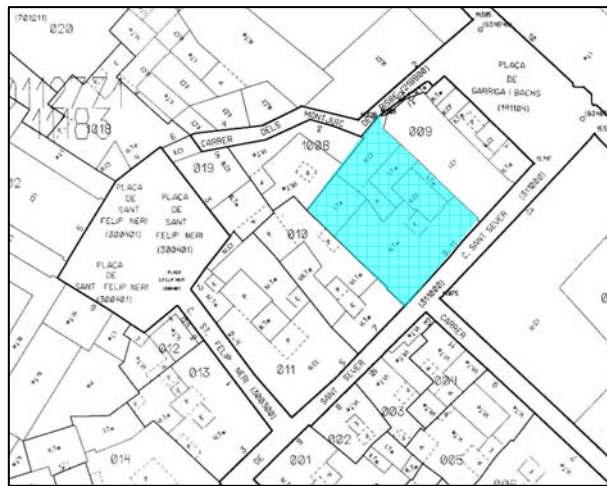
Annexes

- a. Fitxes d'unitat estratigràfica
- b. Inventari del material arqueològic
- c. Documentació gràfica:
  - c.1. Arxiu fotogràfic
  - c.2. Dibuixos del material arqueològic

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Localització del jaciment i evolució històrica de l'urbanisme de la zona

La intervenció arqueològica que es va portar a terme a la finca 9-11 del carrer de Sant Sever, durant els dies 13 al 15 d'abril de 1999, va venir determinada per les obres de reforma que s'estaven realitzant a l'edifici en aquell moment, durant la realització de les quals es localitzaren diverses restes arqueològiques ubicades en el subsòl de les dependències més orientals de la planta baixa de l'immoble.

Parcel·lari actual de la ciutat amb indicació de la situació de la finca en la que es va portar a terme la intervenció arqueològica

L'edifici se situa en una zona, la trama urbana de la qual té els seus orígens en el període romà, moment en què es defineix ja una xarxa viària ortogonal. La ciutat fundacional del segle I dC disposava d'un perímetre emmurallat en el que existien dos carrers principals. El *decumanus maximus* comunicava la Plaça Nova amb el carrer Regomir, punts en els que s'obrien les portes occidental i oriental de la muralla respectivament. Transcorria pels actuals carrers Bisbe Irurita, Plaça de Sant Jaume i Ciutat, fins arribar al portal de Regomir. L'altra via principal, anomenada *kardo maximus* partia de l'actual Plaça de l'Àngel i tot pujant pel carrer Llibreteria, travessava la plaça de Sant Jaume fins arribar a la porta meridional de la muralla situada a l'encreuament entre el carrer del Call i Banyes Nous. Els carrers secundaris, paral·lels als dos eixos principals, creaven una retícula que reproduïa l'organització interna dels *castra* o

campaments militars. Alguns d'aquests carrers han quedat fossilitzats en la trama urbana de l'actual Barri Gòtic, com és el cas de Sant Domènec del Call, Pas de l'Ensenyament, Gegants, Ataülf, Sant Honorat o del mateix carrer de Sant Sever, entre d'altres.

Planta de la ciutat romana segons el Catàleg del patrimoni arquitectònic de la ciutat de Barcelona. 1991

Desconeixem les alteracions urbanístiques que experimentà aquesta zona durant la baixa romanitat i l'inici del període medieval. Ja als segles centrals de l'edat mitjana, la presència del Call o barri jueu degué fer-se palesa en la dinàmica urbana de la zona en què s'ubiquen actualment la capella de Sant Sever i les seves propietats annexes. La comunitat jueva de Barcelona fou una de les més actives de Catalunya, tant a nivell econòmic com cultural, mantenint una jurisdicció pròpia que depenia directament de la Corona, única institució que la regulava i protegia.

Els límits del Call vindrien definits, ja al segle XIII, per l'actual carrer de Sant Honorat, la Baixada de Santa Eulàlia, el carrer Banys Nous i el desaparegut Castell Nou Vescomtal, des d'on tindria sortida a l'exterior cap a la plaça de Sant Jaume. El Call era un recinte clos al que s'accedia per diverses portes i que romania tancat en els moments de màxima agitació política o religiosa. L'any 1391 es produí l'assalt al Call de Barcelona, referència historiogràfica en base a la

qual s'estableix el declivi de la comunitat jueva barcelonina. A partir del 1392 s'iniciaria l'enderrocament dels murs que encerclaven el barri i l'ocupació de la zona per part de la població cristiana, fet que comportà una nova urbanització en la que molts edificis jueus van ser eliminats. De la mateixa manera els noms dels carrers van ser cristianitzats i probablement la trama urbana interior experimentà alteracions difícils de precisar.

Ja a inicis del segle XV, concretament l'any 1413, la Diputació del General decidí adquirir algunes cases de l'antic Call per a construir la seu de la comissió permanent de govern, que fins aquest moment es reunia al convent dels Framenors. El Palau de la Generalitat ha experimentat ampliacions successives a mida que augmentaven les atribucions polítiques de la Generalitat de Catalunya. La reforma més significativa es produí a inicis del segle XVI quan s'aixecà l'actual façana de la plaça de Sant Jaume obra de Pere Blai. Des de 1570 el Palau orientà la seva expansió cap a la banda de tramuntana, continuant amb la política d'adquisició d'immobles veïns. El progressiu engrandiment de la casa de la Diputació suposà una alteració del caràcter residencial que havia tingut fins ara l'extrem del carrer de Sant Sever més proper al carrer del Bisbe. En són bona mostra les sales i la façana del Palau de la Generalitat realitzades per Pere Pau Ferrer a la cantonada d'ambdós carrers, documentades entre el 1610 i el 1630.

1.2. La creació del col·legi de Sant Sever

L'any 1479 un conjunt de preveres beneficiats de la Seu de Barcelona constituïren el col·legi de Sant Sever que tingué la seva seu inicial a la catedral. A partir d'aquest moment, i fins a les darreries del segle XVII, el col·legi portà a terme una progressiva consolidació del seu patrimoni immoble a la zona de l'antic barri jueu, arribant a detentar el domini senyorial de les cases adjacents a la capella.

Ja a mitjan segle XVII l'espai en el que s'ubica actualment el conjunt d'edificacions del Col·legi de Sant Sever estava ocupat per diferents cases particulars, una de les quals, propietat de Josep Pinyol, correspondria a l'edifici annex a la capella en el que s'ha realitzat la intervenció arqueològica. Des del 1650 i fins a l'inici de la darrera dècada del segle XVII, els administradors del col·legi adquiriren diversos immobles, entre ells la mencionada casa de Josep Pinyol, per tal de consolidar una propietat prou gran en la qual projectar la nova capella. La llicència per a iniciar la construcció fou concedida pel bisbe Benet de Salazar el 28 de maig de l'any 1691 *en el sitio que ocupavan unas casas propias de dicho colegio*¹. Les obres s'iniciaren vuit anys més tard, el 1699, i l'església, fou dissenyada pel mestre d'obra Jaume Arnaudies, malgrat el responsable de l'aixecament fos el mestre Joan Fiter. El nou edifici de culte fou consagrat definitivament l'any 1703.

---

¹ AHPB. Notari Josep Cellarès. Llibre de capbreus, fol. 101-102.

1.3 Les notícies històriques referents a la finca 9-11 del carrer de Sant Sever

Pel que fa a l'edifici annex a la capella, sabem que el 1695 ja estava construït i albergava l'arxiu del col·legi de Sant Sever. A finals del segle XVIII es documenten les primeres obres de reforma², concretament l'any 1797 es portà a terme una reedificació consistent en l'aixecament de pisos superiors i en la variació de diverses obertures de la façana. Un any més tard la façana tornà a ser remodelada per tal d'obrir dos portals corresponents a dues botigues. Altres variacions de les obertures es documenten en diverses ocasions durant el primer terç del segle XIX.

Finalment, a mitjan d'aquest segle, i segons la documentació municipal consultada, es portà a terme la reforma interior de l'edifici, variant la distribució dels espais de les plantes baixa i segona. El projecte, presentat el 1953, va trigar cinc anys en ésser executat i contemplava l'elevació del paviment d'una de les dependències de la planta baixa, moment en el que quedaren amortitzades les restes arqueològiques que han estat objecte de la nostra intervenció. En una data posterior, que desconeixem, aquest espai va ser segregat de l'edifici annex i cedit a la capella, essent recuperat de nou durant la reforma que s'està portant a terme actualment.

El nou projecte arquitectònic, ha anul·lat l'accés cap a la capella i ha eliminat els envans que separaven aquesta dependència de la finca annexa. Durant el mes d'abril d'enguany, i per tal d'unificar la cota de pavimentació de tota la banda oriental de la finca, es va procedir a l'eliminació del paviment sobrealçat de la dependència segregada, deixant així a la vista les restes arqueològiques anteriorment mencionades.

---

² Les dades referents a les diferents remodelacions experimentades per l'immoble des de finals del segle XVIII s'han extret de *Recerca documental sobre l'edifici annex a la capella de Sant Sever*, treball realitzat per l'empresa Francesc Caballé i Reinald González, s. c. p.

Planta de l'estat de la planta baixa de l'edifici just abans d'iniciar l'excavació; en blau s'indica la zona en que es van realitzar els treballs arqueològics

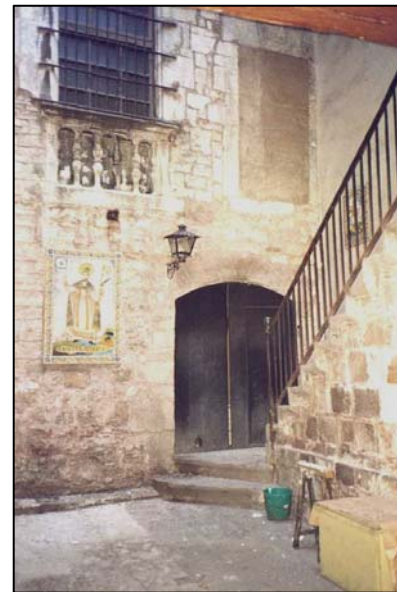

Emplaçament de l'edifici en el que s'han localitzat les restes arqueològiques

Vista de detall de l'entrada de l'edifici

Elements arquitectònics significatius del pati central de l'immoble (dalt) i de la planta principal (a baix); alguns dels quals (imatges esquerra i inferior) han estat localitzats en el decurs de l'adequació arquitectònica recentment realitzada

2. Objectius i límits de la intervenció arqueològica

La intervenció arqueològica realitzada a la finca número 9-11 del carrer Sant Sever ha centrat els seus objectius, d'una banda en la neteja superficial de les estructures identificades i en la lectura de la seva seqüència estratigràfica, i d'altra en l'excavació dels llocs puntuals que presentaven certa potència estratigràfica i que, per tant, eren susceptibles d'aportar dades relatives als primers estadis evolutius de l'edifici o relacionades amb estructures preexistents. No obstant això, l'estat en què es trobaven les restes arqueològiques en el moment d'iniciar la intervenció, així com el fet que es tractés d'una zona del subsòl de l'edifici que mostrava una complexa superposició de desaigües de cronologia recent, ha limitat la realització de les tasques d'excavació pròpiament dites. En aquest sentit, únicament ha estat possible excavar les rases existents entre algunes estructures i part de l'interior d'un pou cec situat al centre de l'àrea d'intervenció.

Cal dir, però, que el desenvolupament de les obres de reforma de l'edifici, durant la realització de les quals van ser localitzades les restes arqueològiques, més concretament l'eliminació del paviment que les cobria, havia deixat ja a la vista la totalitat de les estructures, alterant en part alguns estrats arqueològics. D'altra banda, el fet que el projecte de reforma d'aquest sector de l'edifici comportés l'arranjament de les estructures preexistents tan sols a una cota de 60cm per sota del nivell actual, feia innecessari assolir nivells arqueològics situats a major fondària. Aquest condicionant no afectà al criteri d'excavació aplicat en el cas del mencionat pou cec, que va ésser excavat en la seva totalitat, per tal de poder determinar la cronologia de l'estructura i de la seva amortització.

La memòria d'excavació que presentem a continuació recull una descripció detallada dels treballs realitzats, l'exposició de les principals fases cronològiques identificades en base a la lectura estratigràfica efectuada i l'estudi de l'escàs material arqueològic recuperat durant l'excavació. Els annexes finals recullen les fitxes corresponents a les unitats estratigràfiques documentades i l'inventari del material arqueològic recuperat. Quant a la

documentació gràfica generada per l'excavació, s'inclou únicament el material fotogràfic i el dibuix de les peces més representatives, ja que la planta general de les estructures i la secció estratigràfica està essent elaborada pels responsables del Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat, Edmon Mestres i Roberto Lòpez, i en breu serà annexada a la present memòria.

3. Metodologia emprada

La intervenció arqueològica s'ha realitzat aplicant el mètode de registre estratigràfic i d'excavació en extensió definit per E. C. Harris en la seva obra *Principis d'estratigrafia arqueològica*, que permet la identificació i ordenació seqüencial de totes les accions que han intervingut en la formació del jaciment arqueològic documentades durant el procés d'excavació, tant si són d'origen antròpic, biològic i/o geològic. Aquest mètode permet registrar tant les accions que poden identificar-se a través de les seves restes materials (*elements i estrats*) com aquelles que no es tradueixen en evidències físiques (*interestrats*). Cadascuna de les accions documentades s'ha identificat com una *unitat estratigràfica*, a la qual s'ha assignat un número d'*UE*. La informació referent a les unitats estratigràfiques s'ha registrat en fitxes seguint el model proposat pel Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat de Barcelona. Paral·lelament s'ha portat a terme el registre gràfic de cadascuna de les unitats identificades, a través de fotografies amb elements mètrics (banderoles), per tal de facilitar la representació visual de l'escala real de les restes arqueològiques. De la mateixa manera s'ha realitzat una planta general de l'àrea d'intervenció arqueològica a escala 1:20 en la que s'han representat les estructures identificades i un tall en secció dels elements arqueològics més significatius³.

Pel que fa al tractament del material arqueològic recuperat, aquest ha estat dipositat al magatzem del Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de la Ciutat. Les peces han estat netejades, siglades, inventariades, i dibuixades realitzant posteriorment l'estudi pertinent. La sigla utilitzada per a identificar el material ha estat SS99. + núm. d'*UE* + núm. de peça.

4. Treballs realitzats

Tal i com hem dit anteriorment, en el moment d'iniciar la intervenció arqueològica eren ja visibles totes les estructures existents sota el paviment que cobria la dependència més oriental de la planta baixa de l'edifici. Sabem que aquest paviment data de l'any 1958, moment en què es portà definitivament a terme el projecte de reforma interior de la finca presentat a les autoritats municipals el 1953, que contemplava entre altres actuacions *la elevación del suelo y pavimentación de una dependencia de la planta baja*. El fet de disposar d'aquesta dada documental ens permet conèixer la data exacta en què les restes arqueològiques foren amortitzades per la nova pavimentació.

Cal suposar que aquest reaixecament del nivell de circulació comportà l'aportació de materials de reomplert per a anivellar la superfície de la dependència. Aquests anivellaments han estat total o parcialment eliminats durant les obres actuals que, en recuperar aquest espai arquitectònic tot incorporant-ho de nou a l'edifici del qual formà part originàriament, han cercat el nivell de circulació comuna al conjunt de les dependències orientals de la finca, situat uns 60 cm per sota de la pavimentació dels anys cinquanta.

La intervenció arqueològica suposà doncs, en primer lloc, una neteja superficial del conjunt de les estructures visibles, necessària per a identificar-les i ordenar-les estratigràficament. D'aquesta manera va ser possible identificar també les zones que conservaven encara certa potència arqueològica, no alterada durant l'eliminació del paviment anterior. La majoria de les estructures identificades presentaven una cronologia molt recent, tractant-se d'elements associats als antics desaigues d'evacuació de les

Vista general de les restes arqueològiques en el moment d'iniciar la intervenció

canalitzacions de l'edifici i de les cobertes interiors -clavegueres i canalons en la seva majoria anul·lats- així com d'estructures relacionades amb la instal·lació d'una bomba de gasoil per a la calefacció de l'immoble.

La superposició d'estructures de cronologia recent ha reduït considerablement la formació d'estrats arqueològics a l'interior de les rases existents entre elles; rases que d'altra banda, presenten una estratigrafia molt escassa constituïda per nivells associats al seu període de funcionament i a l'aportació de terra i grava per a la realització del paviment dels anys cinquanta. La localització de nivells arqueològics anteriors requeria, doncs l'eliminació de les mencionades estructures, tasca que, donada l'escassa incidència de les obres projectades sobre el subsòl de la dependència, va desestimar-se des de l'inici de la intervenció. Únicament un pou cec de planta quadrangular amb l'interior reomplert i situat al centre de la dependència, oferia possibilitats de contenir una seqüència estratigràfica que aportés informació sobre etapes cronològiques anteriors.

A través de la neteja superficial de les estructures i de l'excavació dels estrats identificats a les rases existents entre les mateixes, s'han identificat els següents elements:

Estructures relacionades amb la instal·lació de la calefacció de l'edifici actual

En el moment d'iniciar la intervenció les restes d'aquesta instal·lació eren encara visibles en l'extrem sudoriental de la dependència, per la qual cosa ha estat possible constatar l'alteració que aquesta suposà pels elements preexistents. El fet que les seves restes es trobessin ja a una cota adequada per a les obres que s'estan realitzant a l'edifici va determinar que no s'actués sobre les mateixes. D'aquesta manera la instal·lació de la calefacció, que funcionava amb bomba de gasoil, va tallar l'estrat UE 027 que s'entrega al mur UE 014 –estructura que com veurem més endavant presenta una tècnica constructiva emmarcable en cronologia medieval- i va suposar l'obertura de la

rasa UE 033 que talla les estructures 019 i 020 i es farcida posteriorment per l'estrat UE 030. D'altra banda la refonamentació que presenta la cara interna de la façana en el seu extrem més oriental, identificada com l'UE 013, sembla respondre a aquesta operació.

Vista general de l'àrea afectada per la instal·lació de la bomba de gasoil

Restes relacionades amb la xarxa de clavegueram de l'edifici datables del segle XIX i inicis d'aquest segle, fins a l'actualitat

Es tracta d'elements relacionats amb l'evacuació de les canalitzacions dels desaigües i de les cobertes interiors de l'edifici. Llevat de la claveguera identificada amb l'UE 010, que continuava funcionant en el moment de la intervenció i eliminava les aigües de la coberta del terrat, les altres clavegueres identificades -UE 003, 006, 011 i 022- eren anteriors i només es conservaven parcialment, estant anul·lades ja en aquest moment. L'excavació dels estrats de farciment UE 005, 023, 024 i 026, localitzats a l'interior de les rases UE 009, 021, 031 i 032 associades a aquestes canalitzacions, no ha proporcionat cap

A la dreta, vista general de les clavegueres identificades en el decurs de la intervenció. A l'esquerra detall d'una de les canalitzacions

mena de material arqueològic. Tanmateix les característiques constructives d'aquesta xarxa de clavegueram –pel que fa a la tècnica i als materials emprats- permeten datar-la al llarg del segle XIX i inici del segle XX, període durant el qual hauria experimentat diverses variacions i/o anul·lacions de les canalitzacions d'evacuació, en funció de les reformes de les dependències internes de l'edifici i de la disposició de les cobertes del terrat.

Estructures d'època moderna

L'excavació del pou cec (UE 002) situat al centre de la dependència ha permès observar la tècnica constructiva emprada en la seva realització, alhora que ha proporcionat un reduït conjunt ceràmic, en base al qual situar relativament la cronologia de la seva amortització. Es tracta d'una estructura de planta aproximadament quadrada (conformada pels murs UE 015, 016, 017 i 018) que sembla presentar dues fases de funcionament. En la primera fase el pou presentava un orifici de sortida (UE 034) situat al mur més meridional del pou (UE 018) que permetia evacuar, per vessament, el contingut del seu interior. La segona fase, estaria relacionada amb la presència de la claveguera UE 004 que indicaria el moment en què el pou ja hauria estat parcialment amortitzat i s'hauria anul·lat l'antiga canalització de sortida (UE 034) en substituir-la per la mencionada claveguera.

L'anàlisi dels materials constructius permet atorgar a aquesta estructura una cronologia de mitjan segle XVII, tant per les dimensions dels carreus emprats, com per la utilització de maó massís de 2,5 i 3 cm i per les característiques del morter de cohesió. En el moment d'iniciar la intervenció arqueològica, l'interior del pou mostrava els nivells de farciment superiors visiblement alterats, ja que havien estat parcialment excavats en el moment de la seva localització, durant les obres

Detall del pou cec d'època moderna

d'aixecament del paviment de la dependència. Així doncs, la part superior de l'estructura havia estat buidada fins a una fondària aproximada de 45-65 cm i apareixia refarcida pel material procedent del seu interior.

Un cop eliminades les restes dels estrats remoguts es localitzà un nivell de consistència molt flonja i de tonalitat grisa, identificat com a UE 001. Aquest estrat, que podria haver estat parcialment eliminat durant la intrusió anteriorment descrita, presentava encara una potència d'uns 30-35 cm i contenia fragments de ceràmica i de fauna –restes alimentàries-, probablement abocats durant el darrer moment d'amortització de l'estructura. L'evident relació entre aquest nivell de farciment (UE 001) i la cota de circulació de la claveguera UE 004, proporciona una cronologia força recent per a la formació d'aquest estrat, que caldria situar a finals del segle XIX-inicis del segle XX. D'altra banda, les característiques del conjunt ceràmic proporcionat per la seva excavació, permeten corroborar aquesta datació ja que, si bé algunes peces presenten tipologies datables als segles XVII-XVIII, la majoria dels fragments recuperats corresponen al tipus de vaixel·la comuna de cuina i de taula de les darreries del segle XIX i inicis del segle XX.

El segon nivell de farciment (UE 007) mostrava una fina capa de cendres de molt escassa potència, barrejada amb morter de color marró clar i amb fragments de maó massís. L'últim estrat de rebliment del pou, identificat com UE 008, estava constituït per una capa de terra de color gris, molt fosca, amb abundants nòduls d'argila i de calç i pedres de diferents mides. L'eliminació d'aquest estrat deixà visibles les filades de carreus corresponents a la base dels murs del pou, moment en què es donà per finalitzada l'excavació.

Les unitats estratigràfiques 007 i 008 no han aportat material arqueològic amb el que precisar el moment en què van ser dipositats en l'interior del pou. No obstant, donada la cronologia constatada mitjançant la tècnica constructiva que presenta l'estructura, és versemblant suposar que es tracta de nivells d'amortització de la seva primera fase de funcionament, datables amb posterioritat a la segona meitat del segle XVII. Aquesta amortització va consistir en la substitució del desaigüe UE 034 per la nova claveguera UE 004 i en

l'abocament sistemàtic de runa i calç abundants, fet que respon tant a motius higiènics, com a la necessitat d'amortitzar l'estructura fins a la cota requerida per la xarxa de clavegueram del segle XIX. D'aquest fet es dedueix que la primera amortització degué produir-se en un moment indeterminat, entre mitjan segle XVII i inici del segle XIX, quan l'estructura va deixar de funcionar com a un veritable pou cec que evacuava el seu contingut per vessament i va passar a evacuar a través de la claveguera UE 004. La segona amortització dataria de finals del segle XIX-inici del segle XX, moment en què tant el pou, com la claveguera UE 004, van ser definitivament inutilitzats i en el que fou abocat el nivell identificat com a UE 001. És probable que l'arrasament de la part superior dels murs del pou tingués lloc també en aquesta cronologia.

A la dreta, detall del farciment inicial del pou (UE 001). A baix, els farciments UE 007 (dreta) i UE 008 (esquerra) que corresponen a les fases d'amortització de l'estructura

Estructures d'època medieval

L'única estructura que presenta unes característiques constructives que permeten situar-la cronològicament en aquest període és el mur identificat amb l'UE 014, situat a tocar del pou cec UE 002, que actua com a fonamentació del mur més oriental d'aquesta estructura (UE 015). Malauradament els nivells associats amb aquesta estructura, concretament l'estrat UE 027, han estat molt

alterats per la instal·lació de la calefacció. Tot i així, la tècnica constructiva observada en la fonamentació d'aquesta estructura permet atorgar-li una cronologia d'època medieval, tant pel que fa a la utilització de carreus desbastats de caixa rectangular amb forma de cuny, com pel que fa a la presència de morter molt ric en argila i amb visibles nòduls de calç. Aquesta estructura preexistent podria estar relacionada amb els edificis que ocupaven aquest espai, amb anterioritat a la construcció de la capella de Sant Sever i al domini del seu col·legi sobre aquesta zona de la ciutat.

Visió en planta i detall del carreuat del mur UE 014 datble en època medieval

Finalment, cal mencionar l'existència d'una plataforma existent en la banda més septentrional de la dependència, a tocar de la paret mitgera que separa actualment la finca de la crugia més occidental de la capella de Sant Sever i que es localitza a una cota immediatament inferior a la del paviment dels anys cinquanta. Aquesta plataforma està conformada per pedres de diverses mides i formes, cohesionades amb morter de tonalitat blanca, molt consistent, realitzat a base d'àrid prim i amb nòduls de calç molt visibles.

La seva extensió no és unitària, per la qual cosa s'ha identificat amb diverses unitats estratigràfiques –UE 019, 020 i 025- en funció de les relacions físiques documentades amb les altres estructures. Es localitza també a l'interior de les rases existents entre les clavegueres situades en aquest sector de la dependència UE 023 i 024. D'altra banda, la rasa UE 34, relacionada amb la instal·lació de la calefacció, talla la plataforma i ens permet constatar que es

tracta d'una estructura aixecada sobre anivellaments de terra anteriors (UE 028 i 029).

La interpretació d'aquest element no està exempta de problemes ja que, d'una banda, la seva situació sota la darrera cota de pavimentació fa pensar que podria tractar-se d'un anivellament relacionat amb aquesta operació, que ja hauria estat eliminat en la resta de la dependència abans d'iniciar la intervenció arqueològica. No obstant, cal contemplar la possibilitat que es tracti del fonament d'una estructura preexistent, arrasada, de la qual no ens han arribat altres evidències. No disposem de cap dada, documental o arqueològica, que ens permeti conèixer la cronologia d'aquest element.

Vista general de la plataforma UE 020

5. Estudi del material arqueològic recuperat

El material arqueològic que ha proporcionat l'excavació correspon a una única unitat estratigràfica, identificada amb el núm. 001 i localitzada en la zona més elevada de l'interior del pou UE 002. Aquest estrat havia estat remogut en el decurs de les obres que s'estaven realitzant en l'edifici, just en el moment en què van començar a aparèixer els primers indicis arqueològics en les dependències més orientals de la finca.

En general el conjunt ceràmic recuperat és força homogeni i està conformat majoritàriament per fragments informes atribuïbles a atuells de cuina. Les formes identificades són bàsicament fragments d'olles (SS99.17-Làmina 1; SS99.22- Làmina 2) plats (SS99.43- Làmina 12) algun got (SS99.46- Làmina 5) i peces emprades per l'emmagatzematge d'aigua, com ara cànirs (SS99.37- Làmina 4) i gerres (SS99.63- Làmina 8). Les pastes oxidants i els acabats vidrats -especialment en colors verds i melats- són els més freqüents. Tanmateix, també es constata la presència de produccions reductores procedents de Verdú (SS99. 37 i SS99.48- Làmina 6).

Es fa difícil concretar la cronologia d'aquests fragments, donat que corresponen a formes comunes, l'ús de les quals ha perdurat molt al llarg del temps. Tanmateix, la qualitat dels vidrats i de les pastes i el, relativament bo, estat de conservació fan versemblant deduir que l'amortització d'aquestes peces s'ha produït en dates força recents. S'escauria, doncs, una datació aproximada de la primera meitat del segle XIX, data que concordaria també amb l'amortització definitiva del pou UE 002 en el que ha estat localitzat el conjunt ceràmic.

No obstant, això, cal mencionar la presència d'algunes peces decorades en blau i de petits fragments de porcellana de color verd clar (SS99.50- Làmina 7) que corresponen a tipologies clarament emmarcables en el decurs del segle XVIII. Destaca especialment la servidora SS99. 51-SS99. 62 (Làmina 10) que mostra decoració amb pintura blava sobre fons amb vidrat blanc, seguint els acabats formals propis de la sèrie de faixes i cintes datable en el primer quart

del segle XVIII. Altres plats decorats en blau poden emmarcar-se també en aquesta cronologia com ara els fragments SS99.1 (Làmina 11) i SS99.6 (Làmina 9).

Els materials no ceràmics són especialment escassos i la seva tipologia no revesteixen cap interès específic. S'ha recuperat un petit conjunt de peces de vidre entre les que destaquen -com a formes identificables- un fragment d'ampolla i el peu d'una copa; totes elles de cronologia recent. Igualment la presència de fauna és molt poc significativa i inclou únicament un nombre reduït de vèrtebres i costelles atribuïbles a oviçàprids.

6. Conclusions

Els treballs arqueològics realitzats a les dependències orientals de la planta baixa de la finca 9-11 del carrer Sant Sever, tot i la seva curta durada, han permès realitzar una lectura estratigràfica de les estructures visibles, i portar a terme l'excavació d'aquelles zones que presentaven certa potència arqueològica. Els resultats obtinguts aporten una seqüència cronològica de les restes conservades que avarca des de les darreres modificacions d'aquest espai realitzades al llarg d'aquest segle, fins a la documentació de restes estructurals datables en època medieval. Donat que la reforma arquitectònica de l'immoble que s'està portant a terme actualment no requeria de la realització d'una intervenció arqueològica en extensió que assolís cotes inferiors, ens hem limitat a realitzar un seguiment arqueològic que permetés situar les estructures cronològicament abans del seu arranament. Aquest seguiment ha identificat dues fases cronològiques corresponents a la xarxa de clavegueram del segle XIX i a l'existència d'un pou cec d'època moderna. S'ha documentat també l'existència d'un mur de cronologia medieval, tot i que, al tractar-se d'un element aïllat no ha estat possible relacionar-ho amb una fase d'aquest període pròpiament dita.

Bibliografia

CABALLÉ, F./ GONZÀLEZ, R./NOLASCO, N. *Estudi històric-arquitectònic de la finca de la finca 9-11 del carrer de Sant Sever de Barcelona* (inèdit), 1999

CIRICI, A (1973) *Barcelona pam a pam*, Barcelona

Catàleg del Patrimoni Arquitectònic Històric-artístic de la ciutat, Barcelona 1987.

Crònica i notes breus d'arquitectura. Restauració a la iglesia de Sant Sever de Barcelona. Anuario de la Asociación de Arquitectos de Cataluña, Barcelona 1930

DURAN, A. (1952) *El barrio gòtic de Barcelona*, Barcelona

DURAN, A. (1973) *Barcelona i la seva història*, vol. I, Barcelona

HARRIS, E. C. (1991) *Principios de estratigrafía arqueológica*. Barcelona

LLOPART, P. (1977) "Un monumento del barroco barcelonés. La iglesia de San Severo", dins *D'art*, Barcelona

MARTINELL, C (1959-1963) *Arquitectura i escultura barroques a Catalunya*, Barcelona

NOGUERA CASAJUANA, J. (1928) *La iglesia de San Severo de Barcelona*, Barcelona

ROS TORNES, A. (1975) *Templos de Barcelona*, Barcelona

TRIADO, J.R. (1984) "L'època del barroc s. XVII-XVIII", dins *Història de l'art català*, vol. V, Barcelona

Los templos modernos de Barcelona. Biblioteca de turismo de la Sociedad de Atracción de Forasteros, vol. XXIX, Barcelona 1934

EXCAVACIÓ DEL
C/ SANT SEVER, 9-11
CODI: 26/99

UE	AREA	SECTOR	ÀMBIT	NÚM	FRAGMENTS	CODI	FORMA	TIPOLOGIA	TÈCNICA	PASTA	DECORACIÓ E	DECORACIÓ I	ACABAT E	ACABAT I	CRONOLOGIA	OBSERVACIONS	RESTAURACIÓ	FOTOGRAFIA	DIBUIX
1				1	1	14104	PAT		TO	AO	PB	PI	VI	VI	Segle XVIII	Vora			Làm. 11
1				2	1	14104	PAT		TO	AO	PB	PI	VI	VI	Segle XVIII	Fons			
1				3	1	14104	PAT		TO	AO	PB	PI	VI	VI	Segle XVIII	Vora			
1				4 a 8	5	14104	PAT		TO	AO	PB	PI	VI	VI	Segle XVIII	Vora			Làm. 9
1				9	1	14100	SF		TO	AO	PB	PB	VI	VI	Indeterminada	Fons			
1				10	1	14104	PAT		TO	AO	PB	PI	VI	VI	Segle XVIII				
1				11	1	14003	SF		TO	AO			VI	VI	Indeterminada	Vidrat verd			
1				12	1	14302	TAS		MO	AO	PB	PI	VI	VI	Segle XVIII	Fons			
1				13 a 16	4	14003	OLL		TO	AO			AL	VI	Indeterminada	Vora; vidrat melat			
1				17	1	14003	OLL		TO	AO			AL	VI	Indeterminada	Vora i nansa; vidrat melat			Làm. 1
1				18 a 21	4	14003	OLL		TO	AO			AL	VI	Indeterminada	Vora i nansa; vidrat melat			
1				22	1	14003	OLL		TO	GO			AL	VI	Indeterminada	Vora i nansa; Vidrat verd			Làm. 2
1				23 a 24	2	14003	OLL		TO	GO			AL	VI	Indeterminada	Vora i nansa			
1				25	1	14104	PAT		TO	AO	PB	PI	VI	VI	Segle XVIII	Fons			
1				26 a 30	5	14003	SF		TO	AO			AL	VI	Indeterminada	Vidrat melat			
1				31	1	14302	SF		MO	AO	PB	PI	VI	VI	Indeterminada				
1				32	1	14302	SF		MO	AO	PI	PI	VI	VI	Segle XVIII	Color verd clar			
1				33 a 34	2	14005	SF		TO	GR					Indeterminada				
1				35	1	14003	SF		TO	AO			AL	VI	Indeterminada				
1				36	1	14003	TAP		TO	AO			VI	VI	Indeterminada	Vidrat melat			Làm. 3
1				37	1	14005	CAT		TO	AR			AL		Indeterminada	Abocador			Làm. 4
1				38	1	30000	AMP		ND						Indeterminada	Fons convex; color verd			
1				39	1	14005	CAT		TO	AR		CI	AL		Indeterminada	Abocador. Verdú			
1				40	1	14005	FIN		TO	AR	IN		AL		Indeterminada	Peu. Verdú			
1				41	1	14005	FIN		TO	AR			AL		Indeterminada	Peu. Verdú			
1				42 a 45	4	14003	PAT		TO	AO			AL	VI	Indeterminada	Vora i fons			Lam. 12
1				46	1	14002	GOT		TO	GO			AL		Indeterminada	Possible fireta			Làm. 5
1				47	1	30000	SET								Indeterminada	Broc			
1				48	1	14005	CAT		TO	AR			AL		Indeterminada	Nansa			Làm. 6
1				49	1	14005	CAT		TO	AR	CI				Indeterminada	Nansa			
1				50	1	14302	TAS		MO	AO	PI	PI	VI	VI	Segle XVIII	Vora; color verd clar; pintura exterior blava i marrò			Làm. 7

EXCAVACIÓ DEL
C/ SANT SEVER, 9-11
CODI: 26/99

1			51 a 62	12	14109	SEV		TO	AO	PB	PI	VI	VI	Segle XVIII				Làm. 10
1			63 a 65	3	14003	TEN		TO	AO			VI	VI	Indeterminada	Vora			Làm. 8
1			66	1	13404	FIN		TO	AO			AL		Indeterminada	Fons			
1			67	1	13404	FIN		TO	AO			AL	VI	Indeterminada	Fons			
1			68	1	14005	CAT		TO	AR			AL		Indeterminada	Nansa. Verdú			
1			69	1	14003	CAT		TO	AO			VI		Indeterminada	Nansa; vidrat exterior verd			
1			70	1	14003	CAT		TO	AO			VI		Indeterminada	Broc; vidrat exterior verd			
1			71	1	14003	CAT		TO	AO			VI		Indeterminada	Nansa; vidrat exterior verd			
1			72	1	14003	CAT		TO	AO			VI		Indeterminada	Nansa; vidrat exterior melat			
1			73	1	14005	SF		TO	AR			AL		Indeterminada	Verdú			
1			74	1	14003	CAT		TO	AO			VI		Indeterminada	Abocador; Vidrat exterior verd			
1			75	1	14003	GIB		TO	AO			VI	VI	Indeterminada	Vora; vidrat exterior verd; interior melat; broc en la part inferior			
1			76	1	30000	COP		ND						Indeterminada	Peu			
1			77 a 79	3	30000	VIN		ND						Indeterminada	Peu			
1			80 a 85	6	30000	AMP		ND						Indeterminada	Coll			
1			86	1	30000	VIN		ND						Indeterminada				
1			87 a 92	6	60051									Indeterminada	Costelles			
1			93	1	60051									Indeterminada	Vèrtebra			
1			94	1	60051									Indeterminada	Epífisi d'òs llarg			

Foto 1: Vista general de les dependències orientals de l'edifici abans de l'inici de la intervenció arqueològica.

Foto 2: Vista general de l'estat de les restes arqueològiques abans d'iniciar la intervenció arqueològica.

Foto 3: Vista de detall de l'estat del pou cec UE 002, situat al centre de l'àrea d'intervenció, abans d'iniciar la seva excavació.

Foto 4: Vista de l'estat inicial de l'extrem nordoriental de l'àrea d'intervenció arqueològica on s'identificaren les UE 14, 19 i 20 entre d'altres.

Foto 5: Vista de detall de les estructures relacionades amb la instal·lació de la calefacció central de l'edifici.

Foto 6: Vista general de les dependències orientals de l'edifici després de portar a terme els treballs arqueològics.

Foto 7: Vista de detall d'una de les clavegueres identificades en el subsòl de la dependència (UE 003).

Foto 8: Vista de detall d'una de les clavegueres de l'edifici, concretament la identificada com UE 004 relacionada amb l'evacuació del pou cec UE 002, situat al centre de la dependència

Foto 9: Vista de detall de la unitat estratigràfica 005 que farceix la rasa UE 009 situada entre les clavegueres UE 004 i UE 006.

Foto 10: Vista de detall de la claveguera UE 006.

Foto 11: Vista de detall de la UE 007, localitzada a l'interior del pou cec UE 002.

Foto 12: Vista de detall de la UE 008, localitzada a l'interior del pou cec UE 002.

Foto 13: Vista de detall de la claveguera identificada com a UE 010 que canalitza les aigües de les cobertes interiors de l'edifici cap al carrer.

Foto 14: Vista de detall de la claveguera identificada com a UE 010 que canalitza les aigües de les cobertes interiors de l'edifici cap al carrer.

Foto 15: Vista de detall de les restes de la UE 011 corresponent a la coberta de la claveguera UE 006, en el tram en que aquesta s'adossa a la cara interna de la façana de l'edifici.

Foto 16: Vista de detall de la fonamentació de la façana de l'edifici (UE 012).

Foto 17: Vista de detall de la refonamentació de l'extrem sudoriental de la façana, probablement relacionada amb la instal·lació de la calefacció de l'immoble (UE 013).

Foto 18: Vista de detall del mur identificat com a UE 014, orientat en sentit nord-sud i parcialment cobert i arrassat per elements posteriors (UE 015 i UE 004).

Foto 19: Vista de detall del mur UE 014. La imatge mostra la seva situació sota elements posteriors.

Foto 20: Vista de detall del parament del mur identificat com a UE 014.

Foto 21: Vista de detall de la part superior del mur UE 015 que delimita el pou cec UE 002 per la banda més oriental.

Foto 22: Vista de detall del mur identificat com a UE 16 que delimita el pou cec UE 002 per la banda més septentrional.

Foto 23: Vista de detall de la part superior del mur UE 017 que delimita el pou cec UE 002 per la banda més occidental.

Foto 24: Vista de detall de la part superior del mur UE 018 que delimita el pou cec UE 002 per la banda més meridional. A aquesta estructura s'adossa la claveguera UE 004.

Foto 25: Vista de detall del parament interior d'un dels murs (UE 018) que conformen el pou cec UE 002.

Foto 26: Vista de detall de l'anivellament UE 019, tallat per la rasa UE 033.

Foto 27: Vista general de l'anivellament UE 020 que ocupa gran part de la zona més septentrional de l'àrea d'excavació.

Foto 28: Vista de detall de la claveguera identificada com a UE 022 que apareix tallada per una canalització posterior, concretament la UE 010.

Foto 29: Vista de detall del farciment UE 023, situat a l'interior de la rasa existent entre les clavegueres UE 010 i UE 022.

Foto 30: Vista de detall del farciment UE 024, situat a l'interior de la rasa existent entre la claveguera UE 022 i el mur UE 016.

Foto 31: Vista de detall de l'anivellament UE 025, situat entre les clavegueres UE 003, 010 i 022.

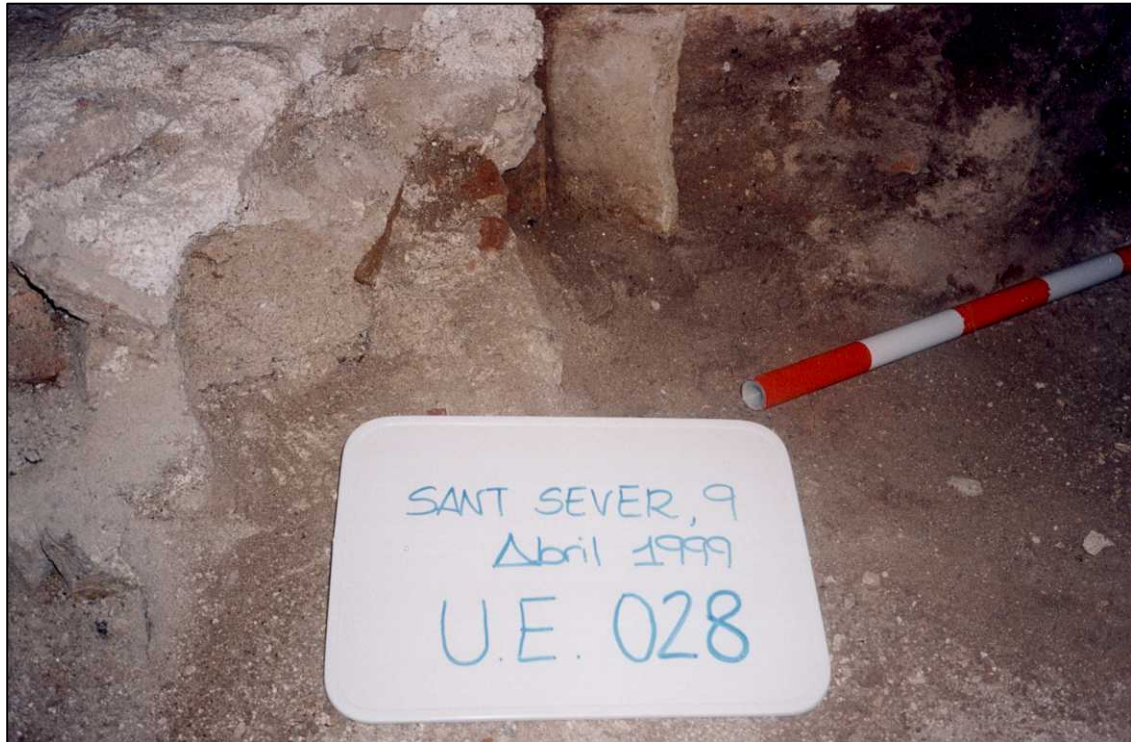
Foto 32: Vista de detall de la UE 026 identificada a l'interior de la rasa 032 existent entre les clavegueres UE 003 i 010.

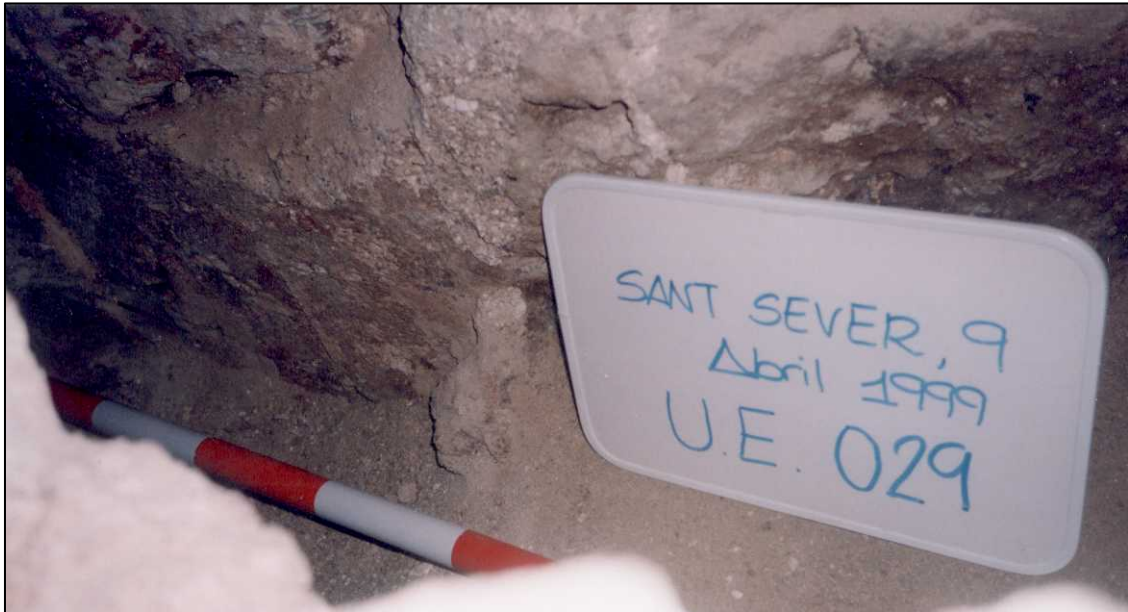
Foto 33: Vista de detall de la UE 027, que s'adossa al mur UE 014 i apareix tallada per la rasa UE 033.

Foto 34: Vista de detall de la UE 028 corresponent a l'estrat situat sota l'anivellament UE 019.

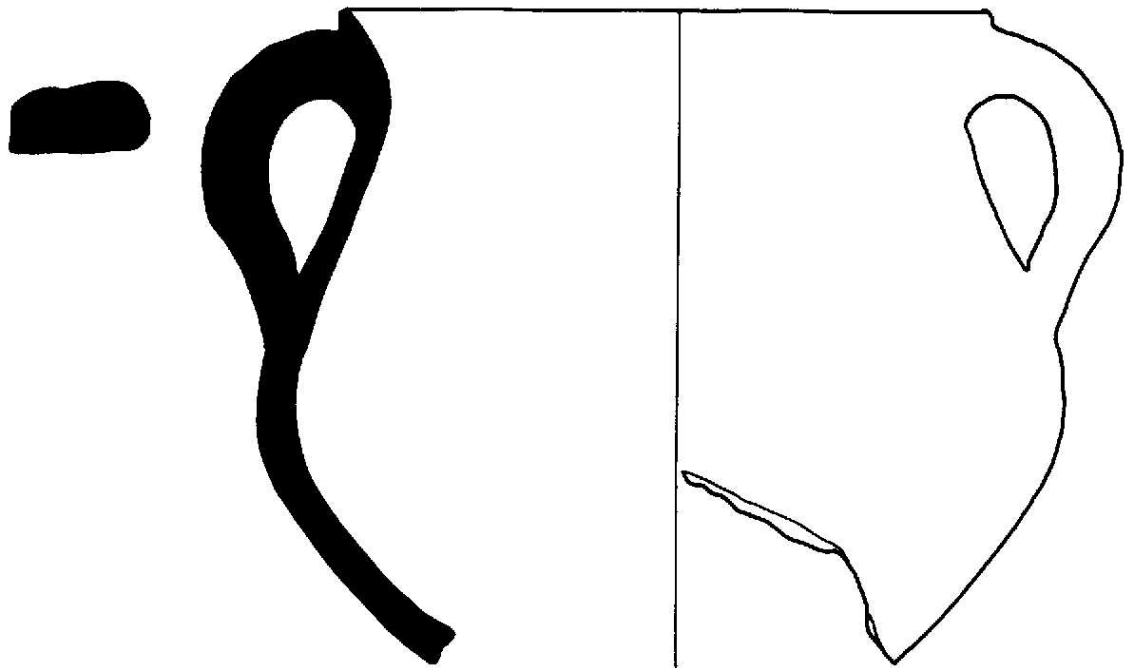
Foto 35: Vista de detall de la UE 029 corresponent a l'estrat situat sota l'anivellament UE 020.

Foto 36: Vista de detall de la UE 030 que farceix la rasa UE 033 oberta en relació a la instal·lació de la calefacció de l'edifici.

Làmina 1

EXCAVACIÓ ARQUEOLÒGICA:
c/ Sant Sever, núm. 9-11. Codi 26/99

NÚM. INVENTARI: SS99. 17

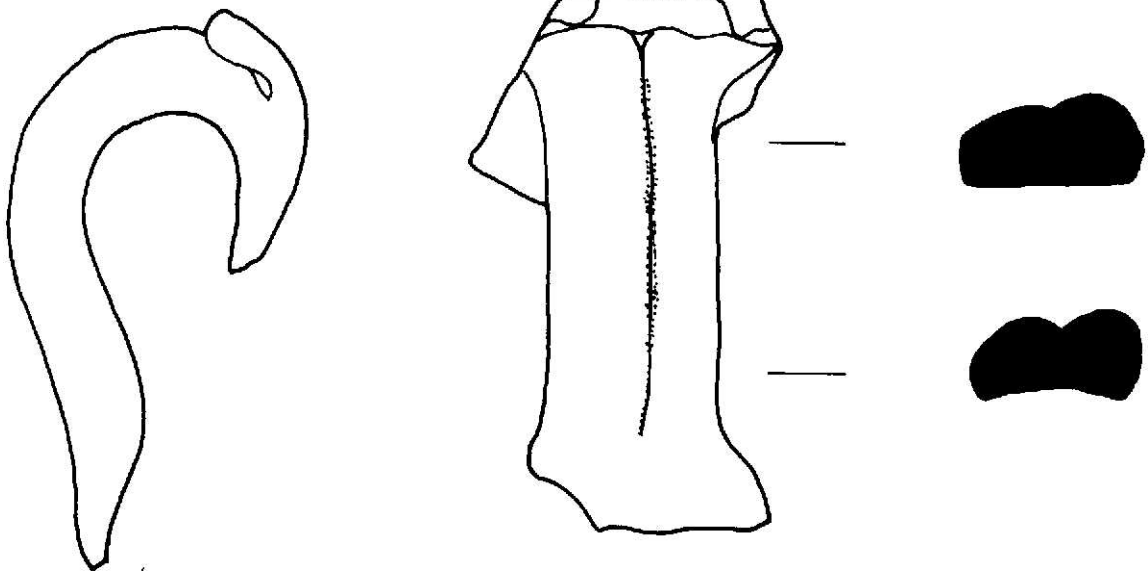
ESCALA GRÀFICA: 1: 1

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Làmina 2

EXCAVACIÓ ARQUEOLÒGICA:
c/ Sant Sever, núm. 9-11. Codi 26/99

NÚM. INVENTARI: SS99. 22

ESCALA GRÀFICA: 1: 1

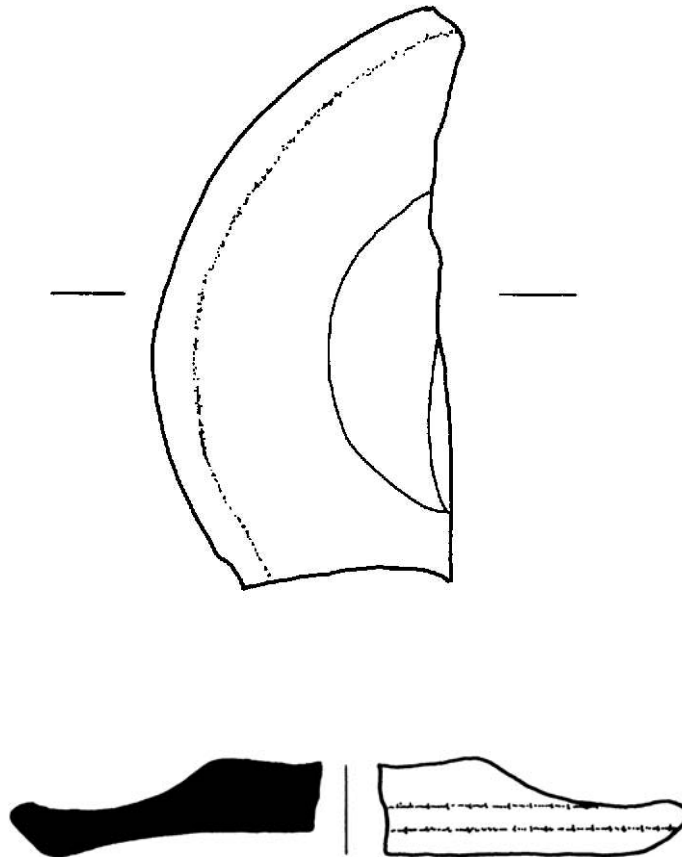

**SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA**

Làmina 3

EXCAVACIÓ ARQUEOLÒGICA:
c/ Sant Sever, núm. 9-11. Codi 26/99

NÚM. INVENTARI: SS99. 36

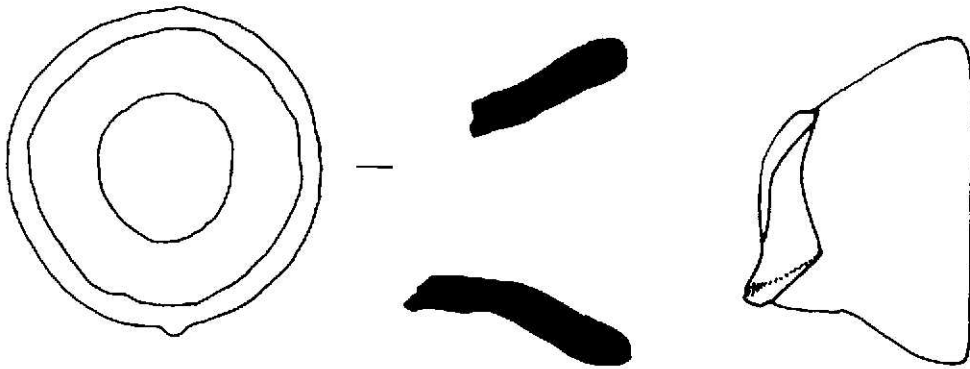
ESCALA GRÀFICA: 1: 1

**SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA**

Làmina 4

EXCAVACIÓ ARQUEOLÒGICA:
c/ Sant Sever, núm. 9-11. Codi 26/99

NÚM. INVENTARI: SS99. 37

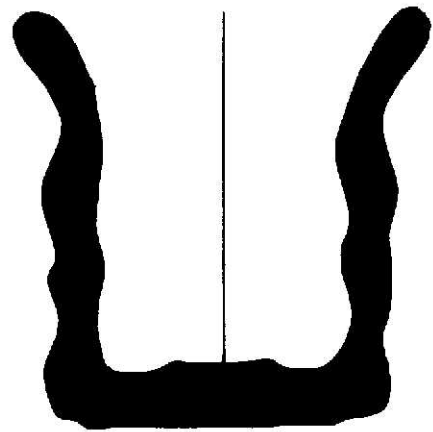
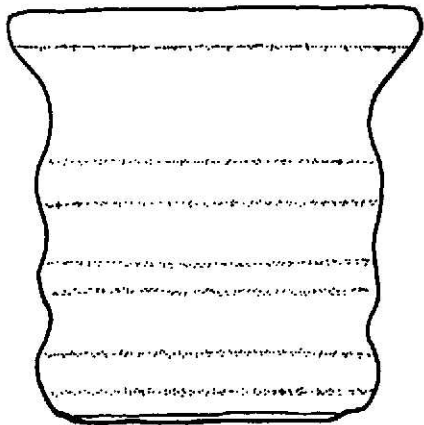
ESCALA GRÀFICA: 1: 1

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Làmina 5

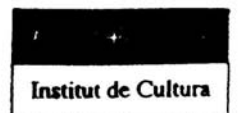
EXCAVACIÓ ARQUEOLÒGICA:
c/ Sant Sever, núm. 9-11. Codi 26/99

NÚM. INVENTARI: SS99. 46

ESCALA GRÀFICA: 1: 1

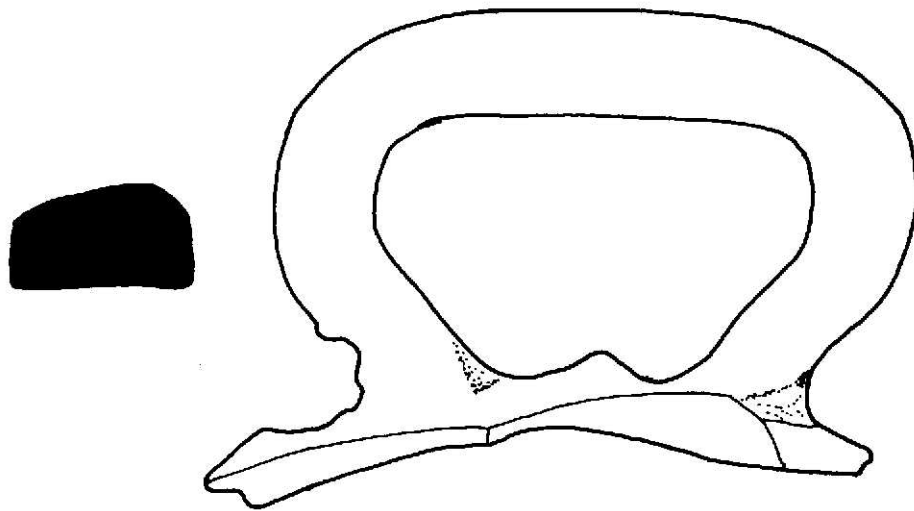

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Institut de Cultura

Làmina 6

EXCAVACIÓ ARQUEOLÒGICA:
c/ Sant Sever, núm. 9-11. Codi 26/99

NÚM. INVENTARI: SS99. 48

ESCALA GRÀFICA: 1: 1

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Institut de Cultura

Làmina 7

EXCAVACIÓ ARQUEOLÒGICA:
c/ Sant Sever, núm. 9-11. Codi 26/99

NÚM. INVENTARI: SS99. 50

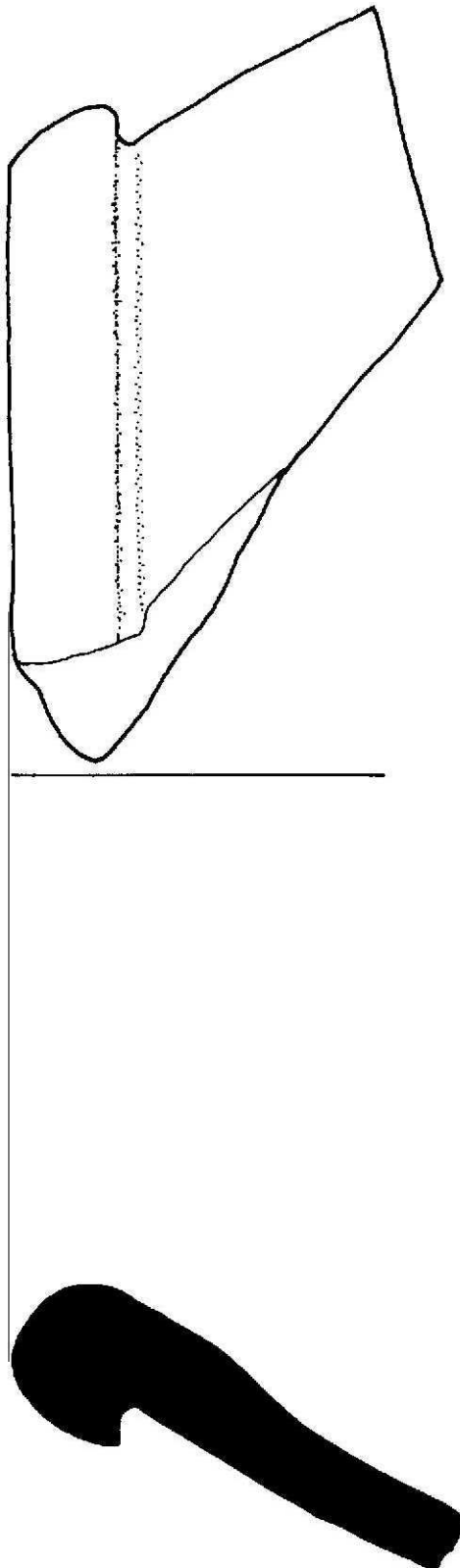
ESCALA GRÀFICA: 1: 1

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Làmina 8

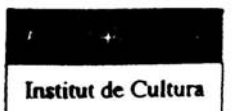
EXCAVACIÓ ARQUEOLÒGICA:
c/ Sant Sever, núm. 9-11. Codi 26/99

NÚM. INVENTARI: SS99. 17

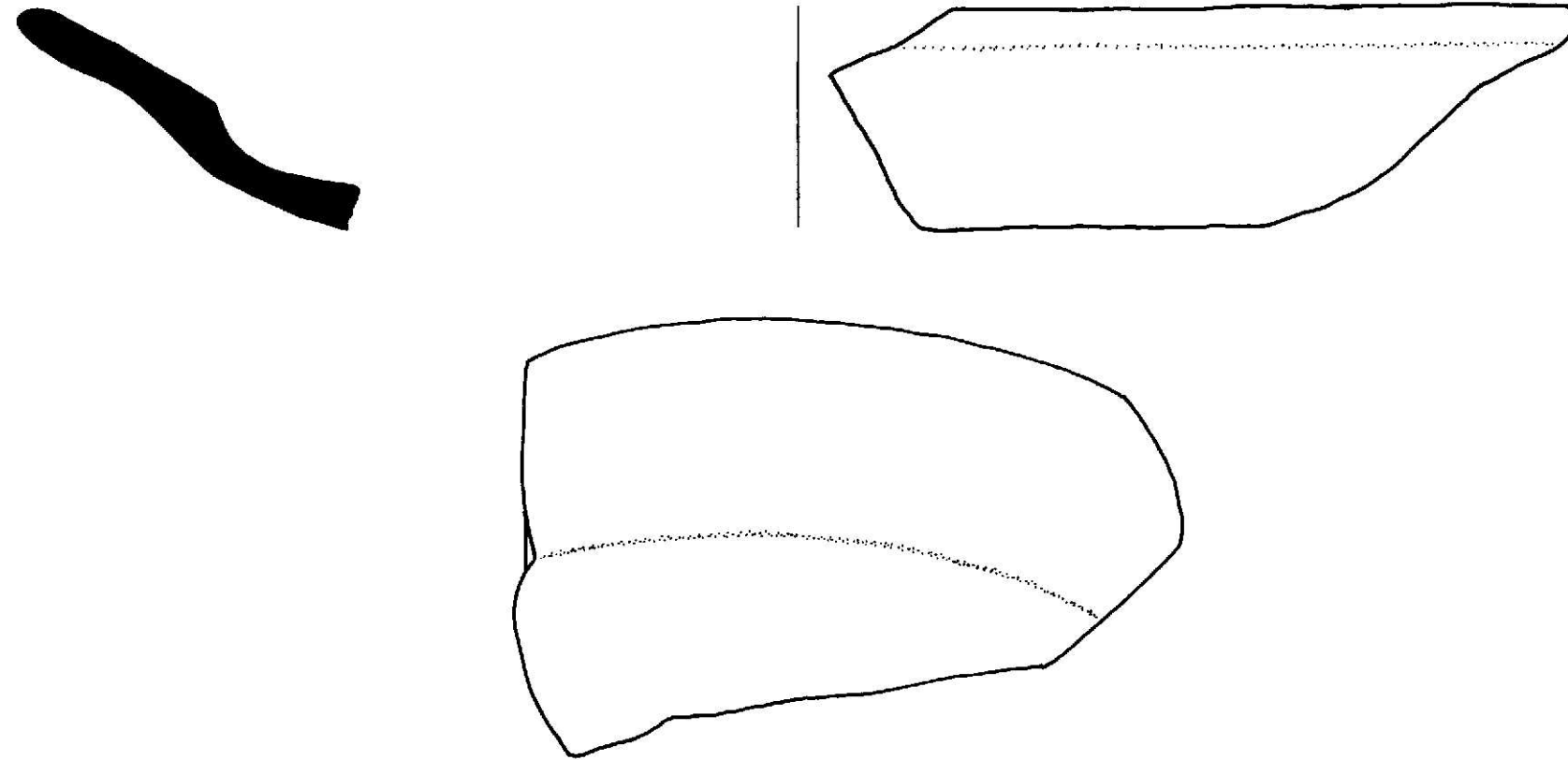
ESCALA GRÀFICA: 1: 1

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Làmina 9

EXCAVACIÓ ARQUEOLÒGICA:
c/ Sant Sever, núm. 9-11. Codi 26/99

NÚM. INVENTARI: SS99. 6

ESCALA GRÀFICA: 1: 1

0 cm 5 cm

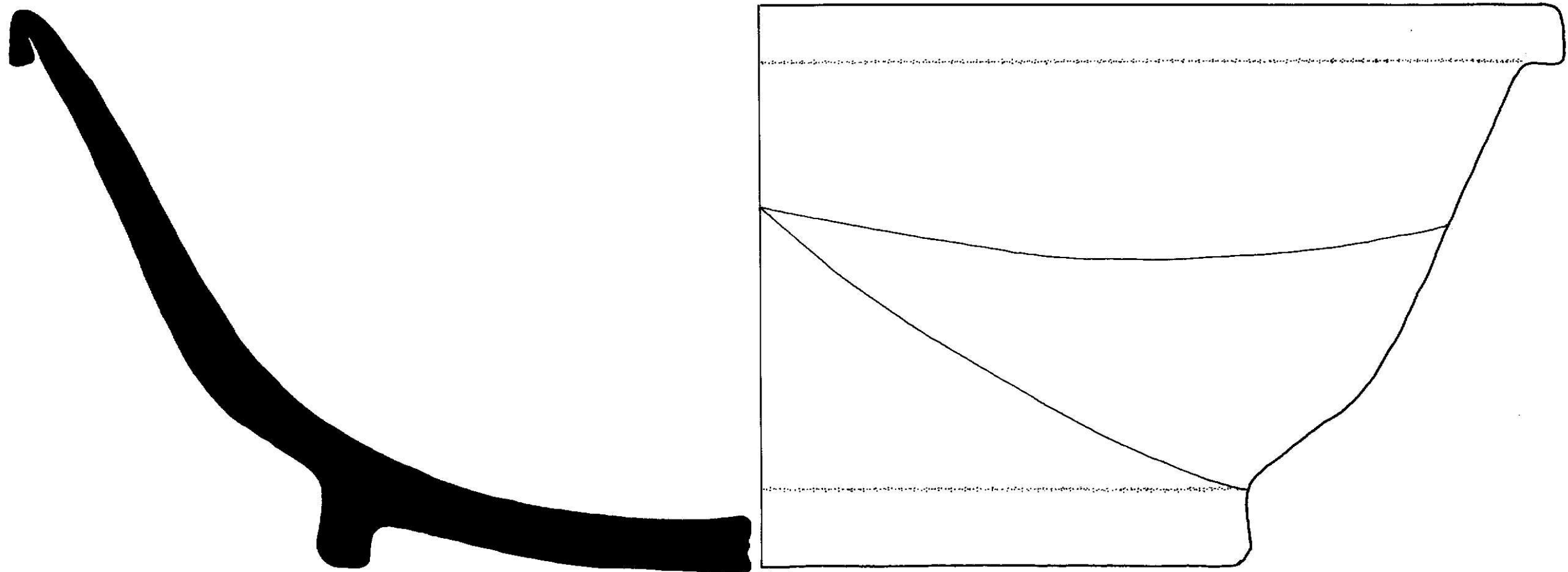

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Institut de Cultura

Làmina 10

EXCAVACIÓ ARQUEOLÒGICA:
c/ Sant Sever, núm. 9-11. Codi 26/99

NÚM. INVENTARI: SS99. 51 SS99.52 i SS99.53

ESCALA GRÀFICA: 1: 1

0 cm 5 cm

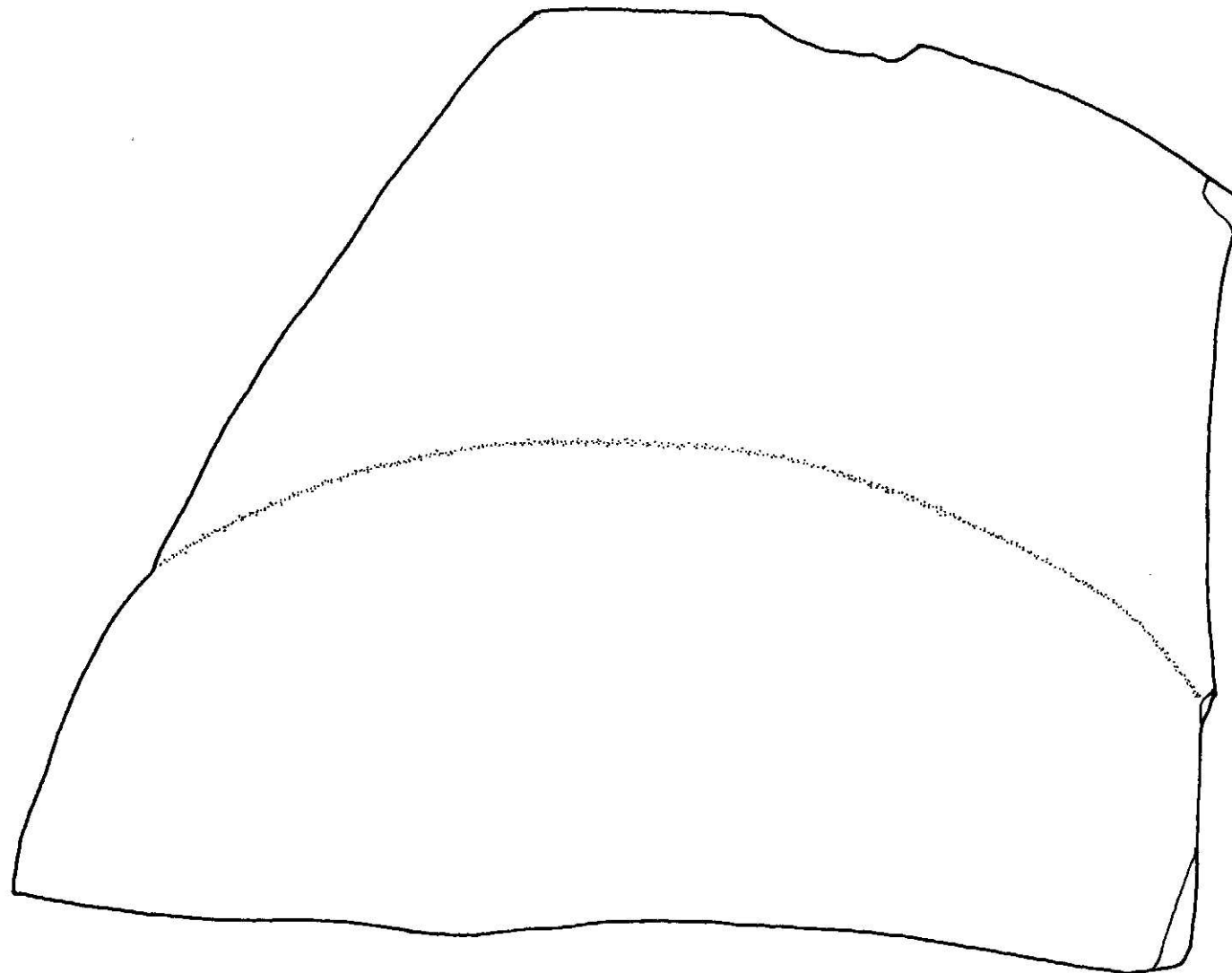
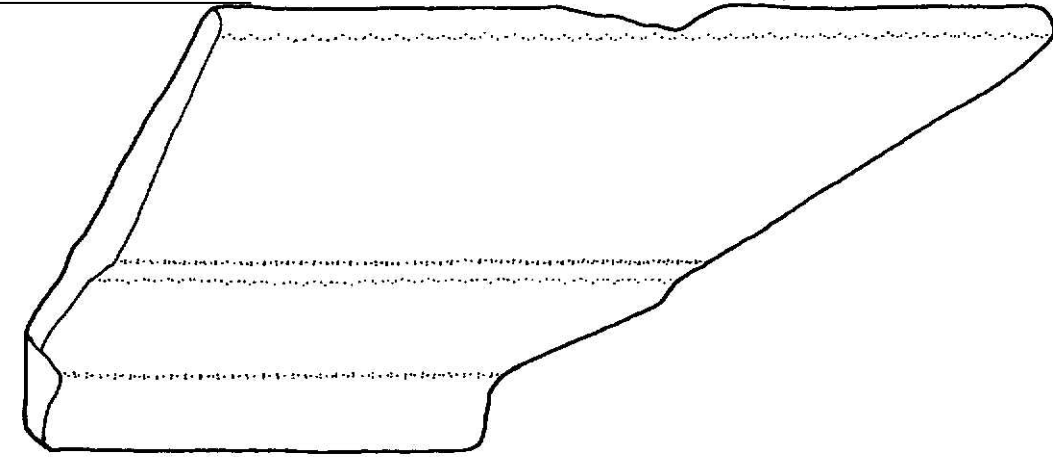
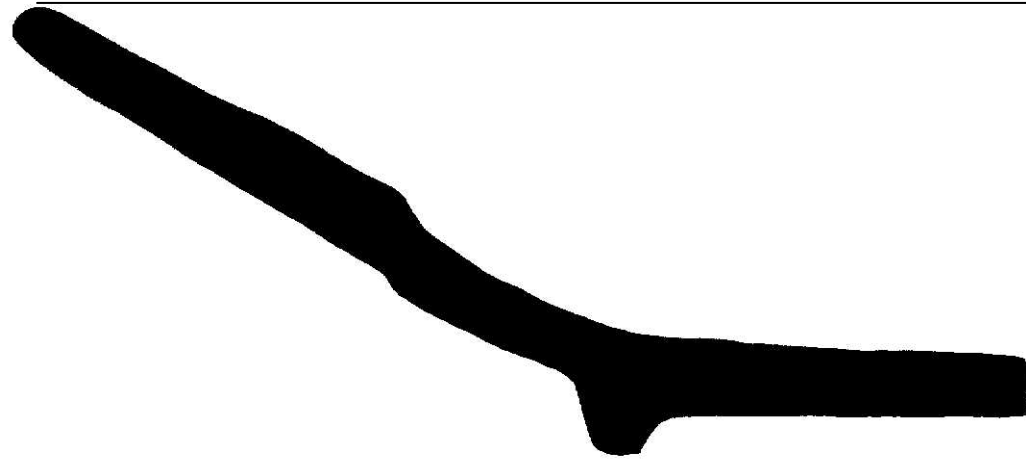

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Institut de Cultura

Làmina 11

EXCAVACIÓ ARQUEOLÒGICA:
c/ Sant Sever, núm. 9-11. Codi 26/99

NÚM. INVENTARI: SS99. 1

ESCALA GRÀFICA: 1: 1

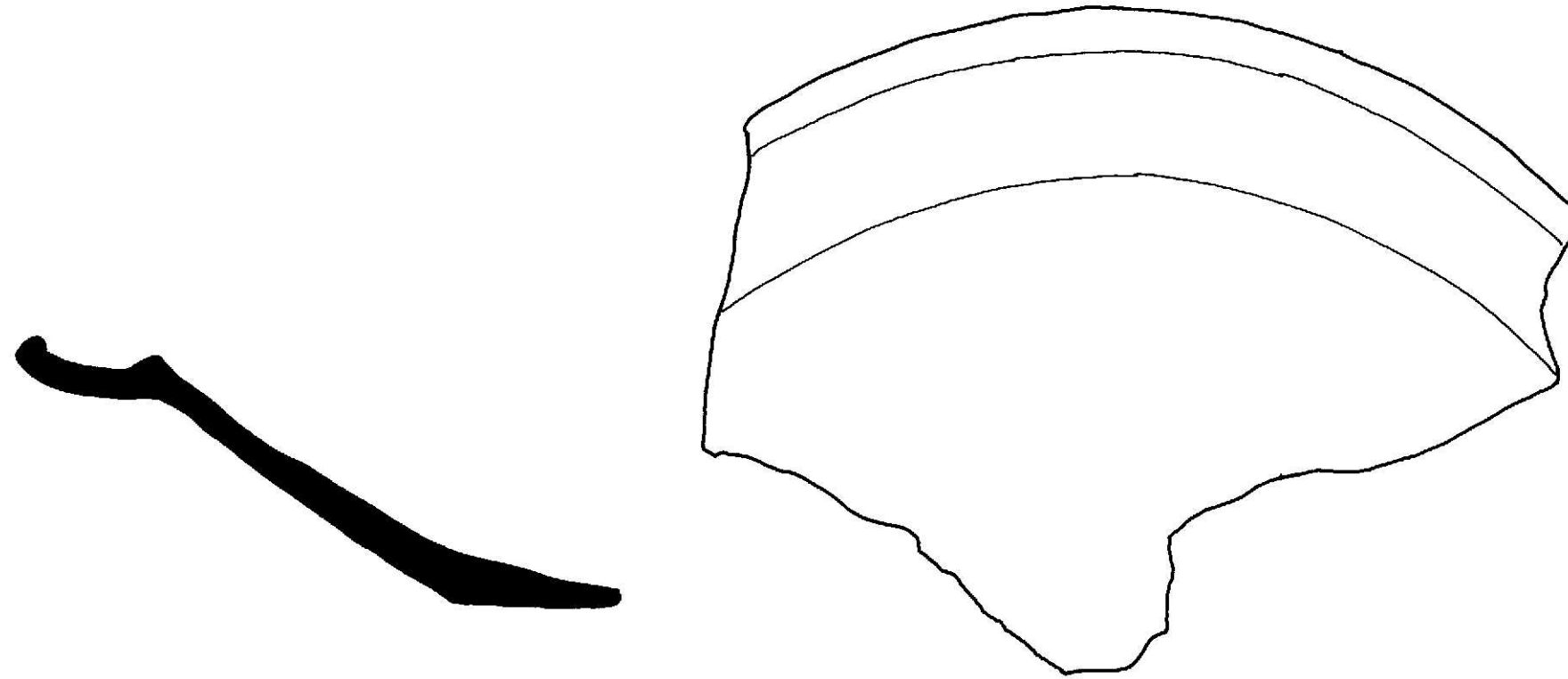
0 cm 5 cm

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Làmina 12

EXCAVACIÓ ARQUEOLÒGICA:
c/ Sant Sever, núm. 9-11. Codi 26/99

NÚM. INVENTARI: SS99. 43

ESCALA GRÀFICA: 1: 1

0 cm 5 cm

SECCIÓ D'ARQUEOLOGIA
URBANA

Institut de Cultura